

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ ประการหนึ่ง คือ การสร้างควมมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิต บนฐานศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อบริโภคอย่างพอเพียงภายในชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์หรือกลุ่มอาชีพ สนับสนุนการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการสร้างสรรค์ คุณค่าของสินค้า บริการ และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการลงทุนสร้างอาชีพ และรายได้ที่มีการจัดสรรประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่ชุมชน รวมทั้งสร้างระบบบำเพ็ญวิสาหกิจชุมชน ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ พัฒนาการจัดการการตลาด และทักษะในการประกอบอาชีพ (มาตรฐานการส่งเสริมอาชีพ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2549 : 1)

กลุ่มปลูกพืชสมุนไพรขมิ้นชัน บ้านหัวดง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม จัดตั้งเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2550 โดยเกิดขึ้นจากการรวมตัวของชาวบ้าน ที่ต้องการหารายได้เสริมจากการประกอบอาชีพทำนาทำไร่ โดยระยะเริ่มแรกได้รวมตัวกัน ไปศึกษาดูงานการผลิตกัณฑ์ที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ในการผลิตกัณฑ์สมุนไพรที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ จากนั้นได้กลับมาจัดตั้งกลุ่มครั้งแรก จำนวน 32 คน โดยใช้ทุนของตนเอง โดยมี นายประยงค์ ตันเล เป็นประธานกลุ่ม เริ่มปลูกพืชโดยระดมทุนจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท นำมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ และพันธุ์พืชสมุนไพร การดำเนินการในช่วงแรก ยังมีปัญหาอุปสรรค เพราะสมาชิกของกลุ่มยังไม่รู้วิธีการผลิต สมาชิกยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และยังไม่มีการประสานงาน ทำให้ผลิตกัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน เช่น สินค้ามีขนาดใหญ่ รูปร่างสินค้าไม่สวยงามทำให้จำหน่ายไม่ได้ แต่สมาชิกของกลุ่มก็มีได้ย้อยข้อ ยังมีการผลิตและพัฒนาฝีมืออย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2550 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวดง จำนวน 100,000 บาท นำมาจัดซื้อวัสดุในการผลิต และได้เชิญวิทยากรจากโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร สอนเรื่องการทำผลิตกัณฑ์ถูกประกอบเพื่อจำหน่าย และในปีเดียวกัน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอนาควน ได้เข้า

ไปให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อส่งเสริมให้มีสินค้าชุมชน ตลอดจนการนำผลิตภัณฑ์ไปลงทะเบียนที่อำเภอ เพื่อคัดสรรเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จากการคัดสรรปรากฏว่า การทำลูกประคบบ้านห้วยคง ได้รับการรับรองมาตรฐาน 4 ดาวในระดับภาค ปัจจุบันกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรบ้านห้วยคง มีสมาชิกกลุ่ม จำนวน 85 คน จนสมาชิกมีความชำนาญและประสบการณ์มากขึ้น ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมามีคุณภาพ จากการส่งเสริมสนับสนุนจากหลายภาคส่วน ทำให้กลุ่มปลูกพืชสมุนไพรบ้านห้วยคง เป็นที่รู้จักของคน โดยทั่วไป และมีการสั่งซื้อสินค้าใช้กันมากขึ้น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนมากจำหน่ายในหมู่บ้าน และที่โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร และนำมาจำหน่ายในงานประจำปีของอำเภอ คือ งานนมัสการพระบรมธาตุนาดูน ส่วนด้านการบริหารจัดการ กลุ่มปลูกพืชสมุนไพร ปัจจุบันมีคณะกรรมการบริหารจำนวน 9 คน จากการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม ปรากฏว่า กลุ่มปลูกพืชสมุนไพรบ้านห้วยคง ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ปัญหาการกำหนดรายได้เสริมแก่สมาชิกกลุ่ม ยังไม่ชัดเจนว่าจะให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้ต่อเดือน ๆ ละเท่าไร ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับเรื่องเพาะปลูกพืชสมุนไพร และการดูแลบำรุงรักษา ปัญหาการกำหนดบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก ยังไม่ชัดเจน ปัญหาขาดการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน จากกลุ่มปลูกพืชสมุนไพรที่ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาผู้นำ ปัญหาการขาดการให้ความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว การแปรรูป (การทำให้แห้ง) และการบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่าย ปัญหาขาดแคลนตลาดจำหน่ายสินค้า ปัญหาขาดการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายให้แก่สมาชิก ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรน้ำ ในการเพาะปลูกพืชสมุนไพร และปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปรู้จักผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เป็นต้น

จากสาเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษา มีความสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ว่าการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับใด และนำผลที่ได้จากการศึกษา เสนอแนะให้แก่คณะกรรมการกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพรบ้านห้วยคง ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น ได้อย่างแท้จริง

คำถามการศึกษา

1. การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับใด
2. สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบล ห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับใด
3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานจำนวน 9 คน และสมาชิกกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร จำนวน 76 คน รวมทั้งสิ้น 85 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องดังนี้

 - 2.1 ศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดของ ธีรพุทธิ พานทอง (2545 : 75) 7 ด้าน ดังต่อไปนี้
 - 2.1.1 ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม
 - 2.1.2 ด้านการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบ
 - 2.1.3 ด้านการวางแผนกิจกรรมกลุ่ม

2.1.4 ด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

2.1.5 ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก

2.1.6 ด้านการประเมินผล

2.1.7 ด้านการขยายผล

2.2 ศักยภาพการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มอาชีพปลูกพืชสมุนไพร บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมตัวของชาวบ้าน บ้านห้วยคง หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยคง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อจัดตั้งกลุ่มปลูกพืชสมุนไพร สร้างรายได้เสริมแก่สมาชิก

การดำเนินงานกลุ่ม หมายถึง การที่คณะกรรมการ ดำเนินกิจกรรมใน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ด้านการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบ ด้านการวางแผนกลุ่ม ด้านการดำเนินงานตามแผน ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก ด้านการประเมินผล และด้านการขยายผล

ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดประชุมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และการบันทึกวัตถุประสงค์ของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดประชุมเพื่อกำหนดข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบของกลุ่ม และการบันทึกข้อตกลงร่วมหรือกฎระเบียบของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการวางแผนกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การกำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวางแผนด้านการผลิต การวางแผนด้านการตลาด และการวางแผนด้านการเงินของกลุ่ม

ด้านการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่ม หมายถึง การดำเนินงานตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในด้านต่างๆ ได้แก่ การประชุมกลุ่ม การกำหนดบทบาทหน้าที่ การให้ความรู้ การทำธุรกิจ และการจัดทำบัญชี

ด้านการพัฒนาผู้นำและสมาชิก หมายถึง การจัดทำกิจกรรมหรือ โครงการพัฒนาผู้นำ และสมาชิก ได้แก่ การประชุมอบรม การศึกษาดูงานนอกสถานที่

ด้านการประเมินผล หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดประชุมเพื่อประเมินผล ของกลุ่ม และการบันทึกประเมินผลของกลุ่มไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการขยายผล หมายถึง การเปิดรับสมาชิก และการขยายเครือข่ายไปยังหมู่บ้าน อื่น ๆ ในเขตตำบลหัวดง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาที่ได้ จะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพปลูกพืช สมุนไพร บ้านหัวดง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง อำเภอนาควน จังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งการขยายผล ไปสู่กลุ่มอื่นต่อไป